

Міністерство освіти і науки України

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”

Кафедра математичного моделювання та штучного інтелекту (№304)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Яковлев С.В.

(підпис)

(ініціали та прізвище)

« 31 » 08 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Переддипломна практика

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 11 «Математика та статистика»

(шифр і назва галузі)

Спеціальність: 113 «Прикладна математика»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: «Обчислювальний інтелект»

(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Харків 2021 рік

Робоча програма «Переддипломна практика» для студентів
(назва навчальної дисципліни)
для студентів за спеціальністю: 113 «Прикладна математика»
освітньою програмою: «Обчислювальний інтелект»

«27» серпня 2021 р. – с.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Чухрай А.Г. завідувач кафедри 304, д.т.н., доц.
(прізвище та ініціали, посада, наукова ступень та вчене звання)

_____
(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри _____ математичного
моделювання та штучного інтелекту
(назва кафедри)

Протокол № 2 від «27» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри д.т.н., доц.
(наукова ступінь та вчене звання)

_____
(підпис)

А. Г. Чухрай
(ініціали та прізвище)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	<p style="text-align: center;">Галузь знань 11 «Математика та статистика» (шифр та найменування)</p> <p style="text-align: center;">Спеціальність 113 «Прикладна математика» (код та найменування)</p> <p style="text-align: center;">Освітня програма «Обчислювальний інтелект» (найменування)</p> <p style="text-align: center;">Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)</p>	Цикл загальної підготовки	
Кількість модулів – 1		Навчальний рік	
Кількість змістових модулів – 1		2021/ 2022	
Індивідуальне завдання -		Семестр	
		3-й	
Загальна кількість годин – 0/90		Лекції	
		0 годин	
		Практичні, семінарські¹⁾	
		0 годин	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		90 годин	
	Вид контролю		
	залік		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 0 самостійної роботи студента – 6			

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 0/90.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – засвоєння студентами основних теоретичних відомостей та практичних вмінь з курсу. Вивчення та практичне освоєння засобів логічного програмування, опанування методами та інструментами штучного інтелекту для вирішення наукових і прикладних завдань. Підготування студентів до ефективного використання систем штучного інтелекту у подальшій професійній діяльності.

Завдання - ознайомити з призначенням, функціями та архітектурою систем штучного інтелекту; вивчити методику моделювання міркувань, методику доведення теорем при логічному мисленні та методику доведення теорем при аналітичному мисленні; надати уяву про стан і перспективу розвитку експертних систем та їхнього програмного забезпечення; вивчити засоби логічного програмування для вирішення наукових і прикладних завдань.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

ЗК1. Здатність виявляти наукову сутність проблем у професійній сфері, знаходити адекватні шляхи щодо їх розв'язання.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність до самостійного освоєння нових методів дослідження, зміни наукового й науково-виробничого профілю своєї діяльності.

ЗК5. Здатність досліджувати проблеми з використанням системного аналізу, синтезу, комп'ютерного моделювання

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел.

ЗК19. Здатність працювати в команді. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК21. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК20. Здатність аналізувати та синтезувати науково-технічну, природничо-наукову та загальнонаукову інформацію.

ФК1. Здатність застосовувати відповідні математичні, наукові і технічні методи, а також комп'ютерне програмне забезпечення для вирішення завдань в сфері математичного та комп'ютерного моделювання.

ФК2. Здатність продемонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів, необхідних для підтримки освітніх програм з прикладної математики.

ФК3. Здатність до дослідницької та/або інноваційної діяльності, до збирання, обробки, аналізу та систематизації науково-технічної інформації, щодо предметної області та напрямку роботи

Програмні результати навчання:

ПРН4. Знання закономірностей випадкових явищ і вміння застосовувати ймовірнісно-статистичні методи для вирішення професійних завдань.

ПРН6. Знання основних підходів, методів і технологій штучного інтелекту, уміння розробляти та застосовувати моделі відображення знань, стратегій логічного виведення, технологій інженерії знань, технологій і інструментальних засобів побудови інтелектуальних систем.

ПРН17. Знання теоретичних і практичних основ методології системного аналізу для дослідження складних міждисциплінарних проблем різної природи, методів формалізації системних завдань, що мають суперечливі цілі, невизначеності та ризики, уміння вирішувати практичні науково-технічні та соціально-економічні завдання міждисциплінарного характеру.

Міждисциплінарні зв'язки: алгебра та геометрія, математичний аналіз, теорія імовірностей та математична статистика, теорія алгоритмів та математична логіка, алгоритми і структури даних, методи обчислень, програмування та алгоритмічні мови, паралельні та розподілені обчислювання, проектування програмних систем, системи та методи прийняття рішень.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Концептуальні і принципові положення щодо створення інтелектуальних комп'ютерних програм

Змістовний модуль 1.

Сучасний стан проблеми інтелектуальної комп'ютерної підтримки придбання знань та вмінь.

Тема 1. Вступ. Основні віхи у розвитку автоматичних пристроїв і програм для навчання.

Тема 2. Аналіз сучасних підходів до створення інтелектуальних комп'ютерних навчальних програм. Когнітивні інтелектуальні комп'ютерні навчальні програми. Інтелектуальні комп'ютерні навчальні програми, засновані на обмеженні.

Тема 3. Особливості сучасних інтелектуальних комп'ютерних навчальних програм.

Тема 4. Формулювання прикладної науково-технічної проблеми і задач дослідження. Висновки.

Змістовний модуль 2.

Концептуальні і принципові положення щодо створення інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання

Тема 5. Базові терміни та визначення, приклади алгоритмічних завдань.

Тема 6. Принципи та концепція створення інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання. Висновки.

Змістовний модуль 3.

Моделі і методи інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання.

Тема 7. Модель розрахункового завдання в демонстраційному режимі.

Тема 8. Модель навчаємого для рішення алгоритмічних завдань в режимі демонстрації

Тема 9. Модель розрахункового завдання в тренувальному режимі. Експериментальні дослідження і діагностичні моделі на прикладі метода Лобачевського - Греффі - Данделі. Компільовано-інтерпритована модель програм. Метод автоматичної побудови діагностичних моделей пропуску операндів.

Тема 10. Модель учня для розрахункового завдання в тренувальному режимі.

Тема 11. Метод пошуку найбільш схожих за назвою компонентів знань і умінь.

Тема 12. Модель даних.

Тема 13. Модель навчання для розрахункової завдання в тренувальному режимі.

Тема 14. Моделі і методи при виконанні завдань на складання алгоритмів. Метод перевірки правильності алгоритму, складеного учнем на мові програмування. Модель класифікації алгоритмів, складених учнем. Методи діагностування алгоритмів, складених учнем. Метод і діагностичні моделі для аналізу алгоритму, сконструйованого учнем в графічній середовищі.

Тема 15. Ігрові моделі в інтелектуальних комп'ютерних навчальних програмах. Висновки.

Змістовний модуль 4

Математичне й алгоритмічне забезпечення прикладних інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання.

Тема 16. Математичне та алгоритмічне забезпечення інтелектуальних комп'ютерних програм, навчальних виконання завдань по теорії автоматичного управління. Моделі і алгоритми інтелектуальної комп'ютерної програми, навчальної побудови перехідних характеристик системи автоматичного управління. Моделі інтелектуальної комп'ютерної програми, навчальної експериментального визначення параметрів передавальних функцій об'єктів автоматичної стабілізації.

Тема 17. Математичне забезпечення інтелектуальної комп'ютерної програми тестування знань і умінь з математики.

Тема 18. Математичне та алгоритмічне забезпечення інтелектуальної комп'ютерної програми, навчальної мови SQL. Висновки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	У тому числі			
л		п	лаб.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Концептуальні і принципові положення щодо створення інтелектуальних комп'ютерних програм					
Змістовий модуль 1. Сучасний стан проблеми інтелектуальної комп'ютерної підтримки придбання знань та вмінь.					
Тема 1. Вступ. Основні віхи у розвитку автоматичних пристроїв і програм для навчання					
Тема 2. Аналіз сучасних підходів до створення інтелектуальних комп'ютерних навчальних програм. Когнітивні інтелектуальні комп'ютерні навчальні програми. Інтелектуальні комп'ютерні навчальні програми, засновані на обмеженні	7		1		6
Тема 3. Особливості сучасних інтелектуальних комп'ютерних навчальних програм.					
Тема 4. Формулювання прикладної науково-технічної проблеми і задач дослідження. Висновки.	7		1		6
Модульний контроль	1		1		
Разом за змістовим модулем 1	15		3		12
Змістовий модуль 2. Концептуальні і принципові положення щодо створення інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання					
Тема 5. Базові терміни та визначення, приклади алгоритмічних завдань.					
Тема 6. Принципи та концепція створення інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання. Висновки.	7		1		6
Модульний контроль	1		1		
Разом за змістовим модулем 2	8		2		6
Змістовий модуль 3. Моделі і методи інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання.					
Тема 7. Модель розрахункового завдання в демонстраційному режимі					
Тема 8. Модель навчаємого для рішення алгоритмічних завдань в режимі демонстрації	8		1		7
Тема 9. Модель розрахункового завдання в тренувальному режимі					
Тема 10. Модель розрахункового завдання в тренувальному режимі. Експериментальні дослідження і діагностичні моделі на прикладі метода Лобачевського - Греффі - Данделі.	7		1		6

Компільовано-інтерпритована модель програм. Метод автоматичної побудови діагностичних моделей пропуску операндів				
Тема 11. Метод пошуку найбільш схожих за назвою компонентів знань і умінь	7		1	6
Тема 12. Модель даних	7		1	6
Тема 13. Модель навчання для розрахункової завдання в тренувальному режимі	7		1	6
Тема 14. Моделі і методи при виконанні завдань на складання алгоритмів. Метод перевірки правильності алгоритму, складеного учнем на мові програмування. Модель класифікації алгоритмів, складених учнем. Методи діагностування алгоритмів, складених учнем. Метод і діагностичні моделі для аналізу алгоритму, сконструйованого учнем в графічній середовищі. Висновки.	7		1	6
Тема 15. Ігрові моделі в інтелектуальних комп'ютерних навчальних програмах.	7		1	6
Модульний контроль	1		1	
Разом за змістовим модулем 3	51		8	43
Змістовий модуль 4. Математичне й алгоритмічне забезпечення прикладних інтелектуальних комп'ютерних програм, які навчають виконувати алгоритмічні завдання.				
Тема 16. Математичне та алгоритмічне забезпечення інтелектуальних комп'ютерних програм, навчальних виконання завдань по теорії автоматичного управління. Моделі і алгоритми інтелектуальної комп'ютерної програми, навчальної побудови перехідних характеристик системи автоматичного управління. Моделі інтелектуальної комп'ютерної програми, навчальної експериментального визначення параметрів передавальних функцій об'єктів автоматичної стабілізації.	7		1	6
Тема 17. Математичне забезпечення інтелектуальної комп'ютерної програми тестування знань і умінь з математики.	8			8
Тема 18. Математичне та алгоритмічне забезпечення інтелектуальної комп'ютерної програми, навчальної мови SQL. Висновки.				
Модульний контроль	1		1	
Разом за змістовим модулем 4	16		3	14
Усього годин	90		16	75

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		-
	Разом	-

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма навчання
1.	Системи числення. Методи розміщення інформації у пам'яті комп'ютерів.	2
2.	Бітові операції в мові асемблер. Спільне використання мови асемблер і мов високого рівня.	6
3.	Регістри мікропроцесора. Стек. Обчислення арифметичних виразів мовою асемблер.	2
4.	Реалізація складних логічних структур мов програмування високого рівня мовою асемблер. Регістр флагів. Організація умовних переходів.	2
5.	Динамічна пам'ять. Організація циклів і робота з масивами.	3
6.	Виклик функцій і передача параметрів у функцію мовою асемблера. Робота з динамічною пам'яттю. Робота з файлами.	4
	Разом	16

7. Теми лабораторних занять

Немає.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Рефлексія, як одна із складових інтелектуальної діяльності	2
2.	Методи видобування знань з даних	2
3.	Види семантичних відношень. Модифікація баз знань на семантичних мережах. Розуміння мови та семантичні мережі. Банки знань на базі семантичних мереж	4
4.	Класифікація фреймів. Формальний опис фрейма	4
5.	Історія експертних систем. Задачі, що вирішують експертні системи. Обмеження експертних систем. Поняття екстенціоналу та інтенціоналу	4
6.	Інтерфейсні засоби експертних систем	2
7.	Використання Prolog для побудови логічних систем	3
8.	Реалізація експертної системи в Prolog	4
9.	Нечіткі числа	2
10.	Методи формування баз нечітких правил	2
11.	Нечітка система Сугено	2

12.	Теореми про універсальну апроксимацію за допомогою нечітких моделей	4
13.	Нечітка кластеризація. Нечіткий метод к-середніх	4
14.	Стохастичні методи навчання нейронних мереж	4
15.	Нейронні мережі Хопфілда та Хеммінга	2
16.	Двонаправлена асоціативна пам'ять	4
17.	Когнітрон	4
18.	Використання генетичних алгоритмів для налаштування штучних нейронних мереж	4
19.	Методи реалізації генетичних операторів для кодування дійсними числами	4
20.	Еволюційна стратегія та еволюційне програмування	4
21.	Гібридний алгоритм безперервної оптимізації за допомогою колонії мурах	2
22.	Бактеріальна оптимізація	4
23.	Паралельні популяційні алгоритми	4
	Разом	75

9. Індивідуальні завдання

Немає.

10. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота студентів за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники) та іншою допоміжною літературою.

11. Методи контролю

Проведення поточного контролю, письмового модульного контролю, фінальний контроль у вигляді іспитів.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	4...6	4	8...12
Модульний контроль	7...13	1	7...13
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	4...6	4	8...12
Модульний контроль	7...13	1	7...13

Змістовний модуль 3			
Виконання і захист практичних робіт	4...6	4	8...12
Модульний контроль	7...13	1	7...13
Змістовний модуль 4			
Виконання і захист практичних робіт	4...6	4	8...12
Модульний контроль	7...13	1	7...13
Усього за семестр			60...100

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з восьми теоретичних, та двох практичних завдань, кожне по 10 балів.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- призначення, функції та архітектуру систем штучного інтелекту;
- основні поняття та визначення теорії експертних систем;
- класифікацію експертних систем;
- математичні моделі подання знань в експертних системах;
- основні принципи побудови експертних систем;
- методи логічного виведення та пошуку рішень в експертних системах;
- засоби логічного програмування для вирішення завдань штучного інтелекту;
- методи розв'язання задач у слабоформалізованих галузях;
- основні поняття теорії нечітких множин;
- принципи та алгоритми нечіткого логічного висновку;
- принципи виявлення і побудову правил нечітких продукцій;
- структуру та властивості штучних нейронів різних типів;
- методи навчання штучних нейронних мереж (ШНМ);
- метод зворотного поширення ;
- використання методів навчання ШНМ для налагодження гібридних нейронечітких систем;
- принципи роботи еволюційних методів пошуку.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- обґрунтовувати та аналізувати вибір конкретного типу моделі та методу подання знань для вирішення відповідних практичних задач;
- використовувати сучасні програмні засоби для вирішення задач побудови експертних систем;
- створювати бази знань для побудови та використання експертних систем;
- здійснювати підготовку даних для побудови моделей знань;
- представляти результати роботи із експертними системами;
- аналізувати результати побудови та використання моделей й вирішення практичних задач на основі експертних систем;
- використовувати мову ПРОЛОГ при вирішенні практичних завдань;
- представляти знання за допомогою нечітких продукцій;
- вибирати стратегії керування нечітким логічним висновком;
- розробляти і представляти моделі систем у формі правил нечітких продукцій;
- розробляти нечіткі моделі ухвалення рішень;
- обґрунтувати та вибирати тип та архітектуру ШНМ в залежності від типу задачі;

- вирішувати прикладні задачі за допомогою моделей адаптивних систем;
- обґрунтувати та вибирати параметри еволюційних пошукових алгоритмів для вирішення відповідних практичних задач.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати тестування. Знати основні етапи системного аналізу. Уміти виконувати дії з основними принципами побудови експертних систем, знати методи логічного виведення та пошуку рішень в експертних системах. Представляти результати роботи із експертними системами.

- **Добре (75-89).** Твердо знати мінімум, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Уміти обґрунтовувати та аналізувати вибір конкретного типу моделі та методу подання знань для вирішення відповідних практичних задач. Використовувати сучасні програмні засоби для вирішення задач побудови експертних систем. Розробляти і представляти моделі систем у формі правил нечітких продукцій;

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

Методологія навчання алгоритмам [Текст]: монографія / А. Г. Чухрай. - Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіація. ін-т », 2017. - 336 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Информационно-аналитические модели управления техническими высшими учебными заведениями [Текст] : монография / А. Н. Гуржий, В. С. Кривцов, А. Г. Чухрай и др. – Харьков : Нац. аэрокосм. ун-т им. Н. Е. Жуковского «Харьков. авиац. ин-т», 2004. – 387 с.

2. Совершенствование содержания инженерно-технического образования в наукоемких областях [Текст] : монография / Ю. С. Перфильев, В. В. Филатов, А. Г. Чухрай и др. ; под общ. ред. Ю. С. Перфильева. – Томск : Изд-во науч.-техн. лит-ры, 2008. – 548 с.

3. Экспериментальная отработка систем управления объектов ракетно-космической техники [Текст] : учеб. пособие / А. И. Батырев, Б. И. Батырев, А. Г. Чухрай и др. ; под общ. ред. Ю. М. Златкина, В. С. Кривцова, А. С. Кулика, В. И. Чумаченко. – Харьков : Нац. аэрокосм. ун-т им. Н. Е. Жуковского «Харьков. авиац. ин-т» ; НПП «Хартрон-Аркос», 2008. – 501 с.

4. Збірник задач із систем автоматичного управління [Текст] / О. Г. Гордін, К. Ю. Дергачов, А. Г. Чухрай та ін. ; під заг. ред. А. С. Куліка, В. Ф. Симонова. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2009. – 206 с.

5. Проектирование систем управления объектов ракетно-космической техники [Текст]

: учебник : в 3 т. / Ю. С. Алексеев, А. И. Батырев, А. Г. Чухрай и др. ; под общ. ред. Ю.С. Алексеева, Ю.М. Златкина, В.С. Кривцова, А.С. Кулика, В.И. Чумаченко. – Харьков : Нац. аэрокосм. ун-т им. Н. Е. Жуковского «Харьков. авиац. ин-т» ; НПП «Хартрон-Аркос», 2012. Т. 3. Экспериментальная отработка систем управления объектов ракетно-космической техники. – 472 с.

Допоміжна

1. Информационная технология организационного управления техническим высшим учебным заведением [Текст] / В. С. Кривцов, Н. В. Нечипорук, А. Г. Чухрай и др. // Авиационно-космическая техника и технология. – 2005. – № 7 (23). – С. 304-316.

2. Кулик, А. С. Нечеткий поиск похожих строк в системах повышения качества данных автоматизированных систем организационного управления [Текст] / А. С. Кулик, А. Г. Чухрай, А. Ю. Завгородний // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2006. – № 7 (19). – С. 17-22.

3. Anzenberger, P. Object-relational data models for real the world [Text] / P. Anzenberger, A. Chukhrai // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2007. – № 5 (24). – С. 109-111.

4. Методы быстрого поиска похожих строк [Текст] / А. Л. Сидоренко, С. А. Раков, А. Г. Чухрай и др. // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2008. – № 4 (31). – С. 51-59.

5. Чухрай, А. Г. Об одном методе проверки профессиональных умений алгоритмизации [Текст] / А. Г. Чухрай // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2009. – № 4 (38). – С. 84-86.

6. Кулик, А. С. Задачи разработки адаптивного компьютерного средства обучения SQL [Текст] / А. С. Кулик, А. Г. Чухрай, П. Анценбергер // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2009. – № 7 (41). – С. 19-25.

7. Чухрай, А. Г. Разработка комплекса интерактивных web-тестов по математике [Текст] / А. Г. Чухрай, Е. С. Вагин, С. И. Педан // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2010. – № 1 (42). – С. 103-107.

8. Чухрай, А. Г. Разработка компьютерной среды обучения синтезу систем автоматического позиционирования [Текст] / А. Г. Чухрай, З. В. Томченко // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2010. – № 4 (45). – С. 164-168.

15. Інформаційні ресурси

-<http://online-journals.org/i-jet/article/view/68>

-http://www.icl-conference.org/dl/proceedings/2007/paper/52_Final_Paper.pdf.

-[http://www.icl-](http://www.icl-conference.org/dl/proceedings/2008/finalpaper/Contribution217_a.pdf)

[conference.org/dl/proceedings/2008/finalpaper/Contribution217_a.pdf](http://www.icl-conference.org/dl/proceedings/2008/finalpaper/Contribution217_a.pdf).

-[http://www.icl-](http://www.icl-conference.org/dl/proceedings/2009/program/pdf/Contribution_041.pdf)

[conference.org/dl/proceedings/2009/program/pdf/Contribution_041.pdf](http://www.icl-conference.org/dl/proceedings/2009/program/pdf/Contribution_041.pdf)

-<http://lib.physcon.ru/doc?id=bd192ef28d97>

-www.carnegiesciencecenter.org

-<http://www.emteachline.com>

-<http://www.ict.edu.ru/ft/005638/62315e1-st02.pdf>